

Grønlandshvalen

Af Outi Tervo, Ph.d., Post doc., Pinngortitaleriffik/Grønlands Naturinstitut

November 2014

Grønlandshvalen er en stor bardehval som udelukkende har sin udbredelse i arktiske havområder. Grønlandshvalen er sort bortset fra et hvidt område på underkæben. Voksne hunner kan være op til 20 m lange og veje 100 tons. Hannerne er mindre end hunnerne ligesom hos alle andre bardehvaler. Grønlandshvalen filtrerer med sine ca. 250 barder, der er op til 4,5 m lange, zooplankton fra vandet. Fund af en måske 250 år gammel harpunspids i et eksemplar skudt i Alaska antyder at grønlandshvaler kan nå en meget høj levealder. Aldersbestemmelser vha. målinger af forholdet mellem to former af et aminosyremolekyle som findes i øjets linse, har vist det samme – nemlig at der findes individer med en alder på over 200 år.

Grønlandshvalerne befinder sig i farvandene omkring Grønland, Alaska, Arktisk Canada og enkelte steder langs kysten af Sibirien. Inden for de sidste ti år har grønlandshvalerne også fundet vej tilbage til Svalbard. Grønlandshvalerne opholder sig modsat mange andre hvaler hele året i de arktiske områder. Om sommeren, når isen bryder, bevæger de sig nord på og når vinteren lukker havoverfladen finder man grønlandshvalerne længere sydpå. Bestanden i Davis Strædet vandrer mod nordlige Baffin Ø i slutningen af maj og krydser Baffin Bugt. Senere bevæger hvalerne sig mod syd langs kysten af Baffin Ø og videre syd på til Hudson Bugt. Formodentlig krydser nogle hvaler Nordvestpassagen og de to bestande blandes på den måde.

Grønlandshvalen er tilpasset til de arktiske forhold. Alene den store kropstørrelse gør at den har en relativ lille overflade hvilket bevirker at dens afkøling bliver begrænset. Dens 30-40 cm tykke spæklag holder også på varmen. Grønlandshvalen har, ligesom de to andre rigtige arktiske hvaler, hvidhval og narhval, ingen rygfinne som kan skades af den havis som de befinder sig i næsten hele året rundt. Man ved at grønlandshvalen med sit kraftige hoved kan bryde op til 60 cm tyk is.

Grønlandshval i Diskobugten. (Foto: Outi Tervo).

Generelt har bardehvaler tre forskellige type af kald: dybe og forholdsvis bredbåndene, komplekse kald, højere smalspektrede frekvensmodulerede kald og komplekse sange som er lavet ud af repetition af en eller flere noder. De førstnævnte to typer af kald findes hos alle bardehvaler, mens sang kun findes hos pukkelhvalen, blåhvalen, finhvalen og grønlandshvalen. Alle bardehvaler bruger sandsynligvis lyd til kommunikation. Grønlandshvalen bruger ligesom andre bardehvaler meget lavfrekvente lyde. For at kunne udsende meget lave frekvenser, kræves en meget stor lydgenerator og dermed et meget stort dyr – derfor er det netop elefanterne og de store hvaler i havet som kommunikerer med de dybeste lyde. Typisk frekvens for grønlandshvalens lyde er mellem 100 Hz og 5.000 Hz. Lavfrekvent lyd (op til 10 kHz) har en meget stor udbredelse hvilket betyder at lyden kun svækkes lidt over afstand. Derfor kan hvalerne være i kontakt med hinanden over enorme afstande. Om vinteren, når havisen dæmper bølgerne og deres støj samt stopper bådtrafikken, kan grønlandshvalens sang høres over 100 km væk.

Pukkelhvalens og grønlandshvalens sang er mest komplekse blandt bardehvalerne. Pukkelhvalens sang, som er langt mest undersøgt, indeholder forskellige enheder bestående af flere toner. Disse enheder bliver gentaget i forskelle rækkefølge og skaber lydtemaer som danner sangen. Hvalforskere Roger Payne og Scott McVay var i 1971 de første til at beskrive en sang fra pukkelhvalen, og de konkluderede at sangen havde noget med parring at gøre. Ved hjælp af DNA-testning ved man nu at hos pukkelhvaler, finhvaler og blåhvaler er det kun hannerne der synger. Der har været forslået flere hypoteser om betydningen af sangen. En mulighed kan være at hannerne prøver at imponere hunnerne, en anden at de forsvare territorier og dermed skræmmer andre hanner væk. Det kan også være at sangen fungerer som synkronisering af parringstidspunktet, idet hannernes sang stimulerer en samtidig ægløsning hos hunnerne. Kønnen af sangeren hos grønlandshvaler mangler stadig at blive fastslået med sikkerhed.

Diskobugten er og har været et vigtigt samlingsområde for grønlandshvaler. Resultater fra akustiske undersøgelser viser en ændring i hvalernes akustisk adfærd fra vinter til forår. En mulig forklaring på denne ændring kan være at hvalerne bruger Diskobugten som et parringsområde om vinteren og som et spisekammer om foråret.

Undersøgelser har vist at i april og maj bruger grønlandshvalerne Diskobugten til fouragering, her æder de vandlopper som er små krebsdyr. Hvalerne fouragerer på vandlopperne oppe i øverste del af vandsøjlen, men hvorvidt de i løbet af vinteren også æder vandlopperne på bunden vides ikke. Grønlandshvalerne kan dykke helt ned til 500 m dybde, så de overvintrende vandlopper på bunden af havet er tilgængelige for hvalerne. Man ved at der om vinteren, hvor vandlopperne befinder sig på bunden, er en meget høj hvorimod den er lav sidst på foråret hvor vandlopperne er tæt på overfladen. Dette kan hænge sammen med at fouragering adfærden medfører lav sang aktivitet og peger på at Diskobugten er parringsområde for grønlandshvalen om vinteren.